

A. Tentor: Beg Mirko. Rieka 1905. Riečka Dionička tiskara.

Pol povesti, pol životopisa čitamo v tej knjigi. Čudna je tehnika; malo težko teče beseda pisatelju, a vendar se glase nekateri odstavki, kakor bi jih bil spisal kak reporter; pripoveduje se v tretji osebi, pa tudi v prvi, v dialogih, opisovalno in v pismih, vse malce nespretno, toda s prirojeno spretnostjo. Nad vsem pa plapolata očitna tendenca, ki je nam zapadnjakom posebno nova: proslavljanje Islama in njegovih naredb. To nas zanima. Marsikaj se kaže gotovo v preugodni razsvetljavi, a precej objektivne resnice še menda ostane. Ako je n. pr. le nekaj odstotkov resnične tiste sentimentalnosti, ki jo kaže včasih Beg Mirko, potem imamo mi kulturonosci dovolj vzroka, da si malo izprašujemo svojo vest.

„Beg Mirko rodio se u selu Ostrici u kuli Ibrahima, godine 1860. Ibrahim, njegov otac, bijaše dobar Turčin, pobožan, nije Islamu prevriedio niti ogriehio si duše, bijaše u ostalom dobar sluga svakomu sustavu“. — Tako točno poroča začetek 3. poglavja o porodici junaka celega spisa, Bega Mirka. Šolal se je v Nemčiji, potem je prevzel vlastelinstvo doma. S tem se začne glavna povest, dokaj bogata napetih dogodkov iz zunanjega sveta: okupacije, in notranjega sveta: dvojne ljubezni Bega Mirka do dveh deklet, izmed katerih vzame eno za ženo. Ko je boj pri okupaciji končan, se Mirko ne more vzdigniti iz letargije; v kopelih išče zdravja in zabave; naposled izgine brez sledu, ker neka „opatica“ odklanja združitev z njim. Ne morem si kaj, pa zdi se mi, da mu to odklonitev — privoščimo, ker je baš v svojih nazorih o ženski ljubezni vendar preveč — turški. Celu tej opatici zagotavlja (str. 130.), da je v njegovem srcu prostora za — dve!

Dr. Jos. Tominšek.

V „*Mitteilungen des Musealvereins für Krain XVIII*, 103 sl. je priobčil dr. Valter Šmid pod naslovom „*Der bildliche Schmuck der Krainer Bienenstöcke*“ zanimivo folkloristično črtico, ki je našla potem svoje opozorilo pod naslovom „slovenske končnice“. Če slovenski filolog napiše članek s tem naslovom, se nihče ne more in ne sme čuditi, če čitatelj prebravši tak nadpis v prvem momentu misli na razne sufikse v slovenščini, če se domisli naukov Prešernovega pisarja: —

„K tem deni kónce: ača, išče, uha,
on, óvka, óvec — druge pritikline“. —

Šele ko začneš dalje čitati dotično opozorilo, zapaziš, da ima pisatelj na mislih takozvane uljeve ali panjeve dovži, ne pa slovniških slovenskih končnic. V nekaterih krajih prav dobro razločujejo dovž na sprednjem in končnico na zadnjem panjevem koncu; poslikane pročelnice panjev imenujejo dovži. Dasiravno se ne dá z jasno razlago dokazati pristno slovenstvo tega izraza, bi ga vendar bilo toplo priporočiti za splošni sprejem, da bi torej v prihodnje govorili o slovenskih dovžéh namesto o slovenskih končnicah, če imamo na mislih okrasilne podobe na kranjskih panjih; slovenske končnice pa pustimo slovničarjem.

G. Šmid je opremil svoj sestavek tudi z nekaterimi ilustracijami naslikanih dovži; seveda bi se bile dale slike na dovžeh i v ilustraciji i v opisu še izdatno pomnožiti: izmed nabožnih slik bi lahko poleg raznih svetnikov: sv. Blaž, sv. Urban, sv. Gal (ki je panj čebel ukral) še omenili kangalilejsko svatbo, zadnjo večerjo, 7 zakramentov itd., iz živalske basni in nimrodskega življenja bi se dal poleg lovčevega brijenja in njegovega pogreba navesti še ples lisice z zajcem. Tu vidiš originalni čudostroj ali mlin, ki iz grbavih starih bab napravlja ravnostasna brdka dekleta; tam je upodobljen krojaški strah pred polžem. Tudi „bognasvaruj“ ima

na teh dovških slikah precejšnjo vlogo; tu ga vidiš naslikanega z repom, rogmi in kozjo brado, kako jezikavi babi jezik brusi, tam, kako moti in bega grešnika na smrtni postelji. Tudi v skupinah nastopijo ti vragovi, tu premetavajo z vilami pogublence po peklenském ognju, tam se trudijo v službi ženske gizdavosti ter pero in skrobijo in likajo široka spodnja krila, „interfate“ in „grmele“ (N B prvi izraz je iz nem. „Unterpfaid“, drugi iz italijanskega „gonnella“.) — Povedati bi se dalo še marsikaj o tem poglavju, n. pr. kje je posebno razširjena ta preprosta umetnost itd. — toda za enkrat zadostuj, da smo na zanimivi članek opozorili. Le eno željo bi še trebalo dostaviti, namreč, naj bi se sestavki, tičoči se slovenskih stvari, spisavali tudi v slovenščini. Vsakdo orji svojo njivo!

L. Pintar.

Kheil K. P.: Benedetto Cotrugli. V tem kratkem spisu poroča pisatelj, ki je ravnatelj nekega višjega trgovskega učilišča v Pragi, o neki malo znani knjigi o trgovini, ki jo je napisal l. 1458. Dubrovčan (Rangeo) Benedetto Cotrugli. Knjiga je napisana v italijanskem jeziku in je izšla v tisku šele l. 1573. z naslovom „Della mercatura et del mercante perfetto“. Zanimiva je za Slovana radi tega, ker jo je napisal Dubrovčan, torej Slovan, seveda s poitalijančenim imenom, za trgovca pa, ker je to prvo poročilo o takozvanem dvojnem ali italijanskem knjigovodstvu, ki je bilo za časov pisatelja omenjene knjige že v splošni rabi. Kdo pa je ta način knjigovodstva izumil, zgodovinsko še ni dognano. Nekateri iščejo začetka že pri starih Rimljanih in Grkih, dasi so morda imeli vsaj sličen način trgovskega računarstva že stari Feničani ali pa še kak starejši narod z razvito trgovino.

Za sedANJI čas, ko boj za splošni nedeljski počitek še ni povsod dobojevan, je zanimivo, da Cotrugli v 18. poglavju prve knjige svojega dela ne priporoča samo „sabbat trgovca“, ampak predlaga celo vsako sedmo leto za popolni počitek. V tem letu naj vsak trgovec opusti vsakršno kupčevanje, naj sklene svoje račune, naj plača, kar je dolžan, in istotako zahteva svoj denar. — Kako bi se dal tak celoletni počitek praktično izvršiti, pisatelj seveda prav nič ne pove. Najbrže je imel za ta svoj predlog le verske razloge ter je hotel tudi s tem dokazati svojo pobožnost in bogoboječnost, ki se kaže v njegovem spisu vedno in povsod.

Kheilova brošurica prinaša tudi facsimile naslovnega lista knjige „Della mercatura“ in prevod 13. poglavja „o trgovskem knjigovodstvu“ (dell' ordine di tenere le scritture mercantilmente), ki je za pisateljev namen pravzaprav najvažnejše.

Slovensko gledišče. A. Drama. „Jernej Turazer“, ki so ga uprizorili v našem gledišču dne 28. novembra popoldne nekako namenoma za splošno volilno pravico demonstrujočim delavskim krogom, je znan slovenskemu občinstvu iz prejšnjih časov. Vsekakor je ta drama ena izmed boljših del one dobe, ko je zahtevala moda tako, da je zajemal vsak pesnik, vsak pisatelj sujete svojim spisom iz življenja nižjih stanov. Trajne vrednosti seveda ima „Jernej Turazer“ navzlic mnogim efektnim prizorom baš tako malo kakor mnogi drugi slični proizvodi nemškega in tudi drugih slovstev. Vir poezije se nahaja v globočini, ne na površju. Smešna je moda v noši, še bolj sinešna v literaturi. Pri nas in drugod so opevali delavca tisti čas samo zato, ker je bil delavec, in vedno od ene strani, kakor bi delavec